

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 16.4.2012
COM(2012) 169 final

**RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET,
EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

om tillämpningen 2011 av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

{ SWD(2012) 84 final }

{ SWD(2012) 85 final }

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

om tillämpningen 2011 av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

1. INLEDNING

Två år efter det att Lissabonfördraget trädde i kraft har EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna¹ nu blivit en allmänt förekommande referens i EU:s verksamhet.

Utvecklingen startade i och med Lissabonfördraget. När fördraget trätt i kraft antog kommissionen en strategi för den konkreta tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna² med målsättningen att EU bör föregå med gott exempel när det gäller respekten för de grundläggande rättigheterna i unionens lagstiftningsarbete. Kommissionen åtog sig vidare att utarbeta årliga rapporter för att informera allmänheten om hur stadgan tillämpats och följa framstegen. Både strategin för tillämpningen av stadgan och den första årliga rapporten om tillämpningen av stadgan skapade debatt i Europaparlamentet, rådet, Regionkommittén samt Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

Stadgan är av stort intresse inte bara för EU-institutionerna utan även för allmänheten. Enligt en färsk *Eurobarometerundersökning*³ vill två tredjedelar (66 procent) av respondenterna från hela EU veta mer om de rättigheter stadgan ger dem, vart de kan vända sig om de anser att deras rättigheter kränkts (65 procent) och när stadgan är tillämplig (60 procent).

Den här rapporten är ett svar på den önskan som uttryckts om att få mer information om stadgan. Rapporten går igenom de framsteg som gjorts med den konkreta tillämpningen av stadgan och tar upp viktiga händelser under 2011. Bilagan (I) ger närmare upplysningar om hur stadgan tillämpats av alla EU-institutioner och medlemsstaterna och tar upp en del konkreta problem som enskilda ställts inför. Framstegen med tillämpningen av strategin för jämställdhet (2010-2015) behandlas i en annan bilaga (II).

2. FRÄMJA DEN FAKTISKA TILLÄMPNINGEN AV STADGAN

Med utgångspunkt i slutsatserna från 2010 års rapport har kommissionen vidtagit en rad konkreta åtgärder för att främja den faktiska tillämpningen av stadgan.

2.1. Att skapa förutsättningar som stärker de grundläggande rättigheterna inom EU

Strategin för tillämpningen av stadgan och 2010 års rapport gjorde att alla EU-institutioner började diskutera hur stadgan skulle kunna tillämpas praktiskt på allmänheten och hur man

¹ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, EUT C 83, 30.3.2010, s. 389.

² Kommissionens meddelande *Strategi för Europeiska unionens konkreta tillämpning av stadgan om de grundläggande rättigheterna*, KOM(2010) 573 slutlig, finns på:
http://ec.europa.eu/justice/news/intro/doc/com_2010_573_sv.pdf.

³ Flash Eurobarometer 340 om Europeiska unionens stadga för de grundläggande rättigheterna.

skulle kunna se till att den följdes i hela lagstiftningsprocessen. Kommissionens inledande arbete har redan givit sina första konkreta resultat.

Kommissionen har vidareutvecklat den konsekvensbedömning som görs i lagstiftningsarbetet avseende de grundläggande rättigheterna. Innan förslag till ny lagstiftning antas gör kommissionen konsekvensbedömningar. De nya riktlinjerna för beaktande av grundläggande rättigheter i kommissionens konsekvensbedömningar⁴ förtydligar med hjälp av konkreta exempel hur kommissionens enheter bör beakta de grundläggande rättigheterna. Kommissionen har tillsatt en arbetsgrupp med företrädare från olika generaldirektorat som ska sprida kunskap och erfarenheter om stadgans tillämpning bland alla avdelningar.

Ett konkret exempel på arbetssättets positiva följder är kommissionens hantering av de nya bestämmelserna om *säkerhetsskannrar*⁵ som används på flygplatser i Europeiska unionen för att spåra farliga objekt på flygpassagerare. Beredningen av de nya bestämmelserna tog hänsyn till hur de olika politiska alternativen påverkade de grundläggande rättigheterna, för att se till att lagstiftningen var förenlig med stadgan. Medlemsstater och flygplatser som vill använda säkerhetsskannrar måste följa minimikraven i de nya EU-reglerna för att inte kränka de grundläggande rättigheterna. Passagerarna har framför allt rätt att vägra gå igenom säkerhetsskannrarna och istället kontrolleras på andra sätt. Passagerarna har rätt att få information om möjligheten att vägra, om den skannerteknik som används och om de krav som ställs på användningen. Detaljerade krav ställs dessutom för att garantera skyddet av personuppgifter och den personliga integriteten. Till exempel får säkerhetsskannrarna inte lagra, spara, kopiera, skriva ut eller hämta hem bilder. Av hälsoskäl får de skannrar som används på människor inte använda joniserande strålning.

Kommissionens utvärderingsrapport⁶ om *EU-bestämmelserna om lagring av uppgifter*⁷ är ett annat exempel på bättre konsekvensbedömningar avseende de grundläggande rättigheterna. Kommissionen beskrev hur bestämmelserna påverkade ekonomiska aktörer och konsumenter, samt skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna i synnerhet skyddet av personuppgifter. I rapporten drogs slutsatsen att lagring av uppgifter är ett gott verktyg för rättstillämparna men i rapporten identifierades även frågor som bör lösas eftersom direktivet om lagring av uppgifter genomförts på olika sätt av olika medlemsstater. I synnerhet bör kommissionen verka för större harmonisering i vissa frågor såsom bestämmelserna om respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna, däribland tillåten lagringstid, syftet med

⁴ *Operational Guidance on taking account of fundamental rights in Commission Impact Assessments* SEK(2011) 567 slutlig av den 6 maj 2011 [ej översatt till svenska], finns på:

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/operational-guidance_en.pdf.

⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1141/2011 av den 10 november 2011 om ändring av förordning (EG) nr 272/2009 om komplettering av gemensamma grundläggande standarder för skydd av civil luftfart beträffande användningen av säkerhetsskannrar vid flygplatser inom EU, EUT L 293, 11.11.2011, s. 22. Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1147/2011 av den 11 november 2011 om ändring av förordning (EU) nr 185/2010 om genomförande av de gemensamma grundläggande standarderna avseende luftfartsskydd beträffande användningen av säkerhetsskannrar vid EU:s flygplatser, EUT L 294, 12.11.2011, s. 7.

⁶ Kommissionens rapport *Utvärderingsrapport om direktiv 2006/24/EG*, KOM(2011) 225 slutlig, finns på:

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/malmstrom/archive/20110418_data_retention_evaluation_sv.pdf.

⁷ Enligt direktivet om lagring av uppgifter (2006/24/EG) ska medlemsstaterna ålägga leverantörer av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät att lagra trafik- och lokaliseringssuppgifter i mellan sex månader till två år så att uppgifterna är tillgängliga för utredning, avslöjande och åtal av allvarliga brott.

lagringen och de säkerhetskrav som bör ställas på tillgången till lagrade uppgifter och skyddet av personuppgifter.

Såsom förklaras i strategin för tillämpningen av stadgan ska kommissionen inte bara se till att de egna förslagen är förenliga med stadgan utan också se till att stadgan efterlevs när medlemsstaterna genomför EU-lagstiftningen. Enligt artikel 51 i stadgan riktar sig dess bestämmelser till medlemsstaterna endast när dessa tillämpar unionsrätten. Den är inte tillämplig på situationer som inte avser EU-lagstiftning.

Efter kommissionens ingripande avseende Ungerns medielagstiftning, där kommissionen använde sin lagliga rätt att tillämpa unionens regelverk, åtog sig Ungern att ändra den nationella medielagstiftningen så att den blir förenlig med den materiella EU-rätten. Flera andra skäl till oro har uttryckts avseende andra bestämmelser i medielagstiftningen som inte omfattas av EU-bestämmelser. I sådana situationer skyddas de grundläggande rättigheterna nationellt i enlighet med landets egen författning. Detta framkom även i domen från Ungerns författningsdomstol den 19 december där domstolen uttalade att vissa bestämmelser i den ungerska medielagstiftningen begränsade pressfriheten på ett sätt som strider mot landets författning⁸.

Kommissionen ägnade under 2011 också särskild uppmärksamhet åt utvecklingen av den nya *ungerska författningen och dess tillämpning*, i de frågor som berör EU-lagstiftningen. Vid Europaparlamentets plenarsammanträde i juni framhöll kommissionen att alla medlemsstaters författningar bör återspegla och vara förenliga med vissa europeiska grundläggande värderingar avseende frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen, den mänskliga värdigheten och respekten för de mänskliga rättigheterna, däribland förbudet mot diskriminering av minoriteter i enlighet med artikel 2 i fördraget. I december uttryckte kommissionen sin oro över eventuella överträdelser av EU-lagstiftningen i vissa utkast till bestämmelser⁹. Ungern antog den aktuella lagstiftningen utan att ta hänsyn till kommissionens rättsliga invändningar. I egenskap av fördragets väktare beslutade kommissionen därför att vidta åtgärder avseende vissa nya bestämmelser i den ungerska lagstiftningen, avseende dataskyddsmyndighetens oavhängighet och de diskriminerande effekterna av den lagstadgade pensionsåldern för domare, åklagare och notarier. Kommissionen begärde även i en administrativt ytterligare upplysningar om vissa delar av den nya lagstiftningen som skulle kunna påverka den dömande maktens oberoende¹⁰.

Europaparlamentet spelade en viktig roll för att främja de fri- och rättigheter som stadfästs i stadgan. Europaparlamentet ägnade särskild uppmärksamhet åt situationen i Ungern avseende mediernas frihet och mediepluralism¹¹ samt avseende den nya ungerska författningen och dess

⁸ Kommissionens vice ordförande Neelie Kroes har uttryckt sin oro både i skrivelser till Ungern och i samband med bilaterala möten med den ansvarige justitieministern. Dom i Ungerns författningsdomstol av den 19 december 2011 i mål 1746/B/2010, finns på:

www.mkab.hu/admin/data/file/1146_1746_10.pdf.

⁹ Kommissionens vice ordförande Viviane Reding sände en skrivelse till Ungerns justitieminister den 12 december. Vice ordförande Neelie Kroes och vice ordförande Olli Rehn avsåg också skrivelser om mediepluralism respektive ungerska centralbankens oberoende.

¹⁰ Pressmeddelande av den 17 januari 2012 (IP 12/24), finns på:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/24&format=HTML&aged=0&language=SW&guiLanguage=fr>

¹¹ Europaparlamentets resolution av den 10 mars 2011 om den ungerska medialagen, finns på: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0094+0+DOC+XML+V0//SV>.

tillämpning¹². Den 16 februari 2012 antog parlamentet en resolution¹³ där den ungerska regeringen uppmanades att hörsamma kommissionens, Europarådets och Venedigkommissionens rekommendationer, invändningar och krav samtidigt som Europeiska kommissionen uppmanades att i sin egenskap av fördragets väktare noga övervaka eventuella ändringar i och genomförandet av dessa lagar liksom deras överensstämmelse med bokstaven och andan i fördragen.

I medbeslutandeförfarandet betonade parlamentet de aspekter som avsåg grundläggande rättigheter i nya förslag till EU lagstiftning. Europaparlamentet godkände till exempel kommissionens förslag till ändring av *asylprövningsdirektivet* som ger flyktingar och personer med subsidiära skyddsskäl större rättigheter inom EU (artiklarna 18 och 19 i stadgan) och utökar den sociala tryggheten för migrerande arbetstagare i det nyligen antagna and direktivet om kombinerade tillstånd¹⁴.

Rådet gjorde väsentliga framsteg i uppföljningen av strategin för tillämpningen av stadgan, i synnerhet i samband med medbeslutandeförfarandet. Rådet uttalade att dess eget arbete är viktigt för den konkreta tillämpningen av stadgan och åtog sig att se till att medlemsstater som föreslår ändringar i kommissionens lagstiftningsförslag, eller som lägger fram egna förslag, ska göra konsekvensbedömningar av hur de grundläggande rättigheterna påverkas¹⁵. Rådet upprepade att det varje institution själv ska utföra konsekvensbedömningar av sina egna förslag och ändringar. I enlighet med det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning¹⁶ åtog sig rådet att själv utreda hur de egna förslagen påverkar de grundläggande rättigheterna. Detta åtagande är en lovande utveckling av arbetsmetoderna i rådet, som hittills inte innehållit några särskilda metoder för att kontrollera efterlevnaden av stadgan. Med utgångspunkt i kommissionens initiativ utarbetade rådet *riktlinjer*¹⁷ som definierar och hanterar de frågor avseende grundläggande rättigheter som uppstår vid beredningen av förslag i rådets arbetsgrupper. Slutligen beskrev rådet vilka åtgärder som vidtagits avseende tillämpningen av stadgan¹⁸.

Stadgans inflytande på rättsväsendet, både nationellt och på EU-nivå, är redan uppenbart. **Europeiska unionens domstol** hänvisar allt oftare till stadgan i sina domar. Antalet domar

¹² Resolution av den 5 juli 2011 om Ungerns reviderade författning, finns på: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0315+0+DOC+XML+V0//SV>.

¹³ Resolution av den 16 februari 2012 om den senaste politiska utvecklingen i Ungern finns på: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0053+0+DOC+XML+V0//SV>.

¹⁴ Direktiv 2011/98/EU om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat, EUT L 343, 23.12.2011, s. 1.

¹⁵ Rådets slutsatser om Europeiska unionens råds roll för att garantera den konkreta tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna, 24–25 februari 2011, finns på: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/119464.pdf.

¹⁶ Interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning, EUT C 321, 31.12.2003, s. 1..

¹⁷ Riktlinjer av den 19 maj 2001 om kontrollen av de grundläggande rättigheterna vid beredningen i rådet med titeln *Guidelines on methodological steps to be taken to check fundamental rights compatibility at the Council's preparatory bodies* [ej översatt till svenska], finns på: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10140.en11.pdf>.

¹⁸ Rådets slutsatser om rådets åtgärder och initiativ för att genomföra Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, 23 maj 2011, finns på: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/122181.pdf.

som hänvisar till stadgan i domskälen ökade med över 50 procent jämfört med 2010, från 27 till 42 domar. När nationella domstolar ställer frågor till EU-domstolen (förhandsavgörande) förekommer också allt oftare hänvisningar till stadgan. År 2011 ökade hänvisningarna med över 50 procent jämfört med 2010, från 18 till 27. De nationella domstolarna hänskjöt intressanta frågeställningar till EU-domstolen, till exempel om hur rätten till effektiva rättsmedel och en rättvis prövning påverkar utvisningar av EU-medborgare som bygger på känsliga eller hemliga uppgifter som myndigheterna inte vill röja i samband med exempelvis rättegång¹⁹. En annan viktig fråga gällde förhållandet mellan de nationella grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättigheter som stadfästas i EU-lagstiftningen i detta ärende avseende tillämpningen av den europeiska arresteringsordern²⁰.

EU-domstolen har meddelat ett antal viktiga domar som hänvisade till stadgan. I Test Achats-målet ogiltigförklarade domstolen t.ex. ett undantag i EU:s bestämmelser om jämställdhet som gjorde att försäkringsbolagen kunde använda olika premier och ersättningar för män och kvinnor²¹. Undantaget ansågs oförenligt med jämställdhetsbestämmelsernas målsättning om lika priser för könen och därmed även oförenligt med stadgan. Anledning av domstolens dom i utfärdade kommissionen riktlinjer för tillämpningen av EU:s jämställdhetsbestämmelser på försäkringar²².

I slutet av 2011 meddelade domstolen en betydelsefull dom om tillämpningen av *Dublinförordningen*, som handlar om vilken medlemsstat som ansvarar för att pröva asylansökan inom EU²³. Domstolen betonade att medlemsstaterna är skyldiga att följa stadgan när de fastställer vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan. Medlemsstaterna får inte hänvisa asylsökande till sådana medlemsstater vars systematiska problem i asylförfarandet och mottagningsvillkoren ger goda grunder för att anta att sökanden löper en faktisk risk att utsättas för inhuman eller förnedrande behandling. I bilaga I till den här rapporten förtecknas andra viktiga domar, till exempel domar som förtydligar förhållandet mellan immateriella rättigheter och andra grundläggande rättigheter online, däribland näringsfrihet och skyddet av personuppgifter²⁴ eller domar om den mänskliga värdigheten i samband med patent på mänskliga embryon som skapats genom terapeutisk kloning eller domar som avser²⁵ eller utreder förbudet mot åldersdiskriminering i förhållande till rätten att förhandla och ingå kollektivavtal²⁶.

2.2. Främja jämställdheten mellan könen i Europeiska unionen

Med anledning av kommissionens strategi för jämställdhet 2010–2015²⁷ antog rådet en europeisk jämställdhetspakt²⁸. Pakten är nära kopplad till arbetet med Europa 2020-strategin

¹⁹ Domstolens dom av den 17 juni 2011 i mål C-300/11, ZZ mot Secretary of State for the Home Department.

²⁰ Domstolens dom av den 1 oktober 2011 i mål C-399/11, Stefano Melloni.

²¹ Domstolens dom av den 30 april 2011 i mål C-236/09, Test Achats.

²² Riktlinjer för tillämpningen av rådets direktiv 2004/113/EG på försäkringar mot bakgrund av EU-domstolens dom i mål C-236/09 (Test-Achats), EUT C 11, 13.1.2012, s. 1.

²³ Domstolens dom av den 21 december 2001 i förenade målen C-411/10 och C-493/10, N.S. mot Secretary of State for the Home Department och M.E. e.a. mot Refugee Applications Commissioner.

²⁴ Domstolens dom av den 24 november 2011 i mål C-70/10, Scarlet mot SABAM.

²⁵ Domstolens dom av den 18 oktober 2011 i mål C-34/10, Brüstle mot Greenpeace.

²⁶ Förenade mål C-297/10 och C-298/10, Hennings och Land Berlin.

²⁷ Kommissionens meddelande *Strategi för jämställdhet 2010–2015*, KOM(2010) 491 slutlig, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0491:FIN:SV:PDF>.

och bekräftar EU:s åtagande att minska könsskillnaderna när det gäller sysselsättning, utbildning och socialt skydd, verka för lika lön för lika arbete, främja jämställdheten i beslutsfattandet och insatser mot alla former av våld mot kvinnor. Pakten framhåller än en gång hur viktigt det är att integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla politikområden, inbegripet EU:s yttre åtgärder. Man framhåller även att en förutsättning för ett jämställt deltagande på arbetsmarknaden är *möjligheten att kombinera arbete och familjeliv* tack vare möten och omsorg och genom att få papporna att ta ut föräldraledighet, vilket positivt påverkar kvinnornas arbetsmiljö heter, som vanligtvis har det huvudsakliga omsorgsansvaret²⁹.

I enlighet med det som sades i strategin för jämställdhet om att främja jämställdheten i beslutsfattandet och minska obalansen mellan könen i ledande ställningar i näringslivet, uppmanade **kommissionen** alla börsnoterade företag i EU att underteckna en *utfästelse för Europa om fler kvinnor i bolagsstyrelserna* och att själva utarbeta metoder för att rekrytera kvinnor till höga cheftjänster³⁰. Målet är att få in 30 procent kvinnor i bolagsstyrelserna vid de största börsnoterade företagen i Europa till år 2015 och 40 procent till år 2020.

Kommissionen antog lagstiftningsförslag avseende EU:s nya *fleråriga budgetram (2014–2020)*³¹. Programmet Rättigheter och medborgarskap³² ska främja och skydda enskildas rättigheter, däribland diskrimineringsförbudet och jämställdheten mellan könen. Europeiska unionens program för social förändring och social innovation³³ inrättades för att stötta sysselsättningen och socialpolitiken inom EU och inriktas särskilt på jämställdhetsfrågor.

Inom ramen för Europa 2020-strategin utfärdade kommissionen *rekommendationer till medlemsstaterna om löneklyftan mellan kvinnor och män, om barnomsorg och om de skattemässiga hinder som gör det mindre attraktivt för andraförsörjare att börja arbeta*. Syftet är att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och uppnå målet med en sysselsättningsgrad på 75 procent bland män och kvinnor i åldern 20–64 fram till år 2020. Medlemsstater som har en gynnsammare skattepolitik för par med stora inkomstskillnader eller bara en inkomst är inte ekonomiskt effektiva. De befäster den traditionella modellen där en person arbetar heltid (vanligtvis mannen) och den andra deltid (vanligtvis kvinnan), vilket resulterar i att viktiga resurser, inte minst kvinnors arbetskraft, inte tas till vara. Genom att undanröja ekonomiska hinder i skatte- och bidragssystemen samt utveckla barn- och äldreomsorgen kan man öka kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden under hela livet och stärka deras ekonomiska oberoende.

²⁸ Rådets slutsatser av den 7 mars 2011 om europeiska jämställdhetspakten (2011–2020), finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:155:0010:0013:SV:PDF>.

²⁹ Rådets slutsatser av den 17 juni 2001 om möjligheten att kombinera arbete och familjeliv inom ramen för demografisk förändring, finns på: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sv/11/st11/st11841.sv11.pdf>.

³⁰ En utfästelse för Europa om fler kvinnor i bolagsstyrelserna, finns på: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/leding/pdf/p_sv.pdf.

³¹ Information om EU:s fleråriga budgetram för perioden 2014–2020 finns på: http://ec.europa.eu/budget/biblio/documents/fin_fwk1420/fin_fwk1420_en.cfm.

³² Förslag till förordning om inrättande av programmet rättigheter och medborgarskap för perioden 2014–2020, KOM(2011) 758 slutlig, finns på: http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0758_F_SV_PROPOSITION_DE_REGLEMENT.pdf.

³³ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska unionens program för social förändring och social innovation, KOM(2011) 609 slutlig, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011PC0609:EN:NOT>.

2.3. Att hjälpa allmänheten utöva sina rättigheter

Kommissionen anser att ytterligare ansträngningar behövs för att informera allmänheten om när stadgan är tillämplig och om vart de kan vända sig när deras rättigheter kränkt. En färsk Eurobarometerundersökning³⁴ visar att kännedomen om stadgan visserligen ökat (till 64 procent år 2012 från 48 procent år 2007), men att få kände till vad stadgan faktiskt innebar (11 procent) eller när den är tillämplig (14 procent). **Störst förvirring rådde i fråga om huruvida stadgan är tillämplig på alla åtgärder som vidtas av medlemsstaterna, däribland frågor som ingår i den nationella behörigheten.** Stadgan är inte alltid tillämplig på dessa frågor, men över hälften av respondenterna – 55 procent – trodde att det förhöll sig så. Dessutom trodde nästan en fjärdedel (24 procent) inte på att stadgan är tillämplig endast när medlemsstaterna genomför EU-lagstiftningen, vilket ytterligare bidrog till förvirringen.

Undersökningen visar också att om de grundläggande rättigheterna kränktes skulle respondenterna i första hand vända sig till nationella domstolar (21 procent), till en ombudsman eller något annat oberoende organ (20 procent), till EU-institutionerna (19 procent) eller till den lokala polisen (19 procent). Detta visar att allmänheten ofta tror att EU-institutionerna **har samma uppgifter som nationella domstolar eller nationella organ som arbetar med mänskliga rättigheter.**

De uppgifter som kommissionen samlat in förklarar allmänhetens vanligaste missuppfattningar om EU-institutionernas roll avseende de grundläggande rättigheterna. Under 2011 avsåg 55 procent av allmänhetens skrivelser till kommissionen om de grundläggande rättigheterna frågor där EU inte är behörig. Stadgan ger inte EU någon allmän behörighet att ingripa varje gång om nationella myndigheter kränkt de grundläggande rättigheterna. Stadgan är enbart tillämplig på medlemsstaterna när de genomför EU lagstiftningen. Medlemsstaterna har uttömmande nationella bestämmelser om de grundläggande rättigheterna, och efterlevnaden garanteras av nationella domstolar³⁵.

Kommissionen erinrar om att EU:s institutioner och organ (i synnerhet Europeiska ombudsmannen) och medlemsstaternas nationella, regionala och lokala myndigheter delar ansvaret för att informera allmänheten om stadgan och om vart de kan vända sig om deras rättigheter kränkts. I samarbete med medlemsstaterna har kommissionen lagt ut nya webbsidor om grundläggande rättigheter på **EU:s e-juridikportal**³⁶. Portalen ger information om vart privatpersoner kan vända sig om deras grundläggande rättigheter kränkts. Portalen innehåller information om nationella domstolar och organ som behandlar klagomål som avser de grundläggande rättigheterna, t.ex. de nationella ombudsmännen, eller nationella organ som arbetar med mänskliga rättigheter eller jämställdhet.

Kommissionen är fast besluten att hjälpa allmänheten att utöva sina rättigheter med hjälp av **samarbete på flera nivåer med alla aktörer inom EU och i medlemsstaterna.** En bättre dialog behövs med medlemsstaternas många olika institutioner som tillsammans med rättsväsendet försvarar de grundläggande rättigheterna och behandlar klagomål från personer som anser att deras grundläggande rättigheter har kränkts. Den 6 oktober 2011 anordnade kommissionen tillsammans med Europaparlamentets utskott för framställningar för första gången ett gemensamt seminarium för jämställdhetsorgan, ombudsmän, barnombudsmän,

³⁴ Flash Eurobarometer 340 om Europeiska unionens stadga för de grundläggande rättigheterna.

³⁵ Även USA:s deklaration om de grundläggande rättigheterna (*Bill of Rights*) tillämpades ursprungligen endast på federal nivå.

³⁶ EU:s e-juridikportal finns på: <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=sv&action=home>.

samt europeiska och nationella organ som arbetar med mänskliga rättigheter. Seminariet inriktades på hur de i praktiken hanterar klagomål som avser grundläggande rättigheter. Denna dialog på flera nivåer kommer att fortsätta för att utbyta erfarenheter om stadgans tillämpning och gemensamma utmaningar som organen ställs inför när det gäller behörighet, oberoende och genomslagskraft. Man kommer i synnerhet att undersöka hur organen kan uppmuntras att utarbeta lättillgängliga **checklistor för rättigheterna** så att var och en enkelt kan avgöra om ärendet kan tas upp av det aktuella organet. Arbetsmetoden har redan visat sig fungera för **Europeiska ombudsmannen**, som har en interaktiv webbguide på alla EU:s 23 officiella språk för att hjälpa allmänheten att snabbt avgöra till vilken instans klagomål på administrationen ska ställas. Av de 22 000 frågor som mottogs under 2011 kunde 80 procent besvaras med hjälp av den interaktiva webbguiden. Det är viktigt att samarbeta med EU:s byrå för grundläggande rättigheter om sådana lättillgängliga checklistor eftersom byrån planerar att utarbeta användarvänliga verktyg som ska hjälpa personer som vill klaga på kränkningar av de grundläggande rättigheterna.

3. UTVECKLINGEN UNDER 2011

Kommissionen har arbetat aktivt för stadgans faktiska tillämpning på en rad områden som omfattas av EU-lagstiftningen. I bilagan till den här rapporten lämnas flera exempel på stadgans tillämpning och de rättigheter som skyddas i stadgans sex avdelningar (värdighet, friheter, jämlikhet, solidaritet, medborgarnas rättigheter och rättsskipning) samt de åtgärder som är viktiga att vidta av i samband med beredningen av de nya EU-bestämmelser om skydd av personuppgifter som ska läggas fram under 2012.

Även skyddet av de mänskliga rättigheterna i tredjeland är en prioritering för EU. Kommissionen och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik bekräftade detta, dels i det gemensamma meddelandet *Mänskliga rättigheter och demokrati i centrum för EU:s yttre åtgärder – effektivare metoder*, som antogs den 12 december 2011³⁷, dels i två meddelanden om EU:s utvecklingspolitik³⁸. Skyddet av de mänskliga rättigheterna är också en av EU:s huvudprioriteringar i samband med utvidgningen, och denna aspekt kommer ytterligare att betonas i anslutningsförhandlingarna.

Medlemsstaterna måste rätta sig efter stadgan när de genomför EU-lagstiftningen. Det finns dock ännu inte tillräckliga uppgifter om vilka insatser som görs för att säkra den faktiska tillämpningen av stadgan. Kommissionen kommer att redogöra för framsteg på denna punkt i sina kommande rapporter om tillämpningen av stadgan.

3.1. Ny fart på tillämpningen av den fria rörligheten för personer

Den fria rörligheten inom EU för personer är viktig för den ekonomiska tillväxten inom en union med vikande befolkningsutveckling och obalanser mellan efterfrågan och tillgången på

³⁷ Gemensamt meddelande till Europaparlamentet och rådet *Mänskliga rättigheter och demokrati i centrum för EU:s yttre åtgärder – effektivare metoder*, KOM(2011) 886 slutlig, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0886:FIN:SV:PDF>.

³⁸ Kommissionens meddelande *Att göra EU:s utvecklingspolitik mer effektiv: en agenda för förändring*, KOM(2011) 637 slutlig och kommissionens meddelande *Det framtida upplägget för budgetstödet från EU till tredjeländer*, KOM(2011) 638 slutlig, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0637:FIN:EN:PDF>; http://ec.europa.eu/europeaid/how/delivering-aid/budget-support/documents/future_eu_budget_support_sv.pdf.

arbetsmarknaden i olika delar av EU. Den fria rörligheten mellan medlemsstaterna för studenter, turister, arbetstagare och deras familjer är samtidigt ett av EU:s stora framsteg och ett uttryck för den ömsesidiga respekt, öppenhet och tolerans som står i centrum för EU:s värderingar. Därför har kommissionen **strikt övervakat** att EU:s bestämmelser om den fria rörligheten³⁹ ska både genomföras och tillämpas fullständigt och korrekt inom hela Europeiska unionen. De flesta medlemsstater har därför redan ändrat eller kommer att ändra sin lagstiftning. Kommissionen fortsätter samarbetet med de återstående länderna för att lösa kvarvarande problem och har även inlett överträdelseförfaranden i vissa fall.

Samtidigt har kommissionen tagit ställning för **diskrimineringsförbudet** och andra skyddsbestämmelser i EU-lagstiftningen så att samtliga medlemsstater respekterar bestämmelserna om fri rörlighet för alla EU-medborgare. Kommissionen har uttryckt oro över den nederländska regeringens planer på arbetskraftsinvandring och fortsätter dialogen med berörda myndigheter i medlemsstaten så att alla eventuella bestämmelser som antas blir förenliga med EU-lagstiftningen.

I mars 2011 fattade det franska författningsrådet ett beslut om vräkningen av vissa otillåtna gruppbosättningar⁴⁰. Kommissionen tog inte upp denna fråga i sitt inlägg under sommaren 2010⁴¹ eftersom beräkningarna inte avsåg utvisning av EU-medborgare från en medlemsstat och därmed inte berörde rätten till fri rörlighet. Franska författningsrådet ansåg att vissa bestämmelser som gav myndigheterna möjlighet att utföra brådskande vräkningar när som helst på året, utan hänsyn till de enskildas eller familjens situation, stred mot landets författning. Beslutet bekräftar att de grundläggande rättigheterna skyddas nationellt via nationella domstolar, även när EU-lagstiftningen inte är tillämplig.

I maj 2011 inledde kommissionen en intensiv dialog om den danska regeringens planer på att införa **skärpta gränskontroller inom EU**. I oktober 2011 tillkännagav den danska regeringen att den inte skulle gå vidare med planerna och att tullkontrollerna fortsättningsvis skulle utföras i enlighet med EU:s bestämmelser om den fria rörligheten och Schengenregelverket.

Kommissionen kontaktade även de danska myndigheterna om ändringarna i den danska utlänningslagen som trädde ikraft i juli 2011. Dessa ändringar innebär en skärpning av bestämmelserna om **utvisning av utlänningar**, däribland EU-medborgare, vilket väcker frågor kring förenligheten med direktivet om fri rörlighet. Om Danmarks svar inte anses tillfredsställande kommer kommissionen inte att tveka att använda sig av de möjligheter fördraget erbjuder.

3.2. Barns rättigheter

Kommissionen antog i februari 2011 en **EU-agenda för barns rättigheter**⁴². Agendan avser tillämpningen av barns rättigheter som stadfästs i stadgan och FN:s konvention om barns

³⁹ Direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, EUT L 158, 30.4.2004, s. 77.

⁴⁰ Franska konstitutionsutskottets beslut nr 2011-625 DC av den 10 mars 2011 finns på: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank/download/2011625DCen2010625dc.pdf>.

⁴¹ Se kommissionens rapport om tillämpningen 2010 av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, s. 10, finns på: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/annual_report_2010_sv.pdf.

⁴² Kommissionens meddelande *En EU-agenda för barns rättigheter*, KOM(2011) 60 slutlig, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0060:sv:NOT>.

rättigheter genom ett omfattande handlingsprogram för åren 2011–2014. I EU-agendan fastställs 11 konkreta åtgärder som ska bidra till den faktiska tillämpningen och skyddet av barns rättigheter. Inom ramen för den övergripande hanteringen av barns rättigheter har kommissionen prioriterat insatser som ska anpassa rättsväsendet till barns behov och göra det mer barnvänligt. Kommissionen har också fastställt prioriteringar för att skydda barn som är särskilt utsatta och för att säkerställa barns rättigheter inom ramen för EU:s yttre åtgärder. Som ett led i handlingsprogrammet har kommissionen även inrättat en barnhörna på internet⁴³ som en samlingspunkt med barnvänliga texter, spel och frågetävlingar som informerar barnen om deras rättigheter.

EU antog nya bestämmelser om **bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi**⁴⁴ för att genom insatser på olika områden lättare kunna ingripa mot brott som riktas mot barn. De nya bestämmelserna kriminaliserar många olika former av sexuella övergrepp och sexuell exploatering och omfattar även nya brott som underlättas av internet, däribland så kallad grooming, missbruk av webbkameror och innehav av barnpornografiskt material.

Kommissionen fortsatte stödja inrättandet och driften av **larmnumret 116 000** vid bortförning av barn och liknande larmsystem som ska hjälpa efterlysta eller bortförda barn. Det behövs gemensamma insatser av vissa medlemsstater⁴⁵ för att larmnumret ska kunna tas i bruk och bli allmänt känt inom hela EU. Kommissionen kommer att fortsätta sina insatser i denna riktning.

Viktiga händelser som bidragit till skyddet av barn vid bortförande är **att Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn**⁴⁶ trädde ikraft i Ryssland och att Japan vidtagit åtgärder för att ansluta sig till konventionen. Kommissionen har lagt fram förslag som bidrag till att konventionen tillämpas konsekvent mellan EU och tredjeländer som anslutit sig under senare tid⁴⁷.

3.3. Stärkning av brottsoffrens rättigheter och rättssäkerheten

Kommissionen har föreslagit nya bestämmelser som ska se till att **brottsoffer behandlas med respekt och värdighet**, erbjuds stöd och skydd av sin fysiska integritet och egendom samt får tillgång till rättslig prövning och ersättning. De nya bestämmelserna⁴⁸ tar särskild hänsyn till brottsoffer med särskilda behov, till exempel barn som utsatts för brott. Kommissionen har också arbetat för att skydda personer som utsatts för våld (till exempel våld i hemmet) från att

⁴³ Finns på: http://europa.eu/kids-corner/index_sv.htm.

⁴⁴ Direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF, finns på: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sv/11/pe00/pe00051.sv11.pdf>.

⁴⁵ Larmnumret har ännu inte tagits i bruk i Österrike, Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Finland, Irland, Lettland, Litauen, Luxemburg och Sverige.

⁴⁶ Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn finns på: http://www.hcch.net/upload/text28_se.pdf.

⁴⁷ Albanien, Andorra, Armenien, Gabon, Marocko, Ryssland, Seychellerna och Singapore.

⁴⁸ Förslag till direktiv om miniminormer för brottsoffers rättigheter samt stöd till och skydd av brottsoffer, KOM(2011) 275, finns på:

http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0275_F_SV_PROPOSITION_DE_DIRECTIVE.pdf.

Kommissionens meddelande *Stärkta rättigheter för brottsoffer i EU*, KOM(2011) 274 slutlig, finns på: http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0274_F_SV_COMMUNICATION.pdf.

utsätts för nya övergrepp av gärningsmannen i samband med resor inom EU⁴⁹. De nya bestämmelserna slår också vakt om rätten till försvar. Direktivet om förebyggande och bekämpande av människohandel ger brottsoffren och barn som utsatts för människohandel relativt omfattande rättigheter, däribland rätt till stöd och bistånd⁵⁰.

Stora framsteg har gjorts i beredningen av kommissionens förslag om **förbättrat rättsskydd för misstänkta**. Europaparlamentet och rådet antog nya bestämmelser som ska se till att personer som misstänks för brott blir upplysta om sina rättigheter på ett språk de kan förstå. Den som anhålls måste få skriftlig rättighetsinformation om redogör för deras rättigheter. Kommissionen har också föreslagit nya regler för att bland annat garantera rätten till advokathjälp redan vid de inledande polisförhören och under hela det straffrättsliga förfarandet⁵¹. Kommissionen har inlett ett offentligt samråd om frihetsberövande inom EU för att utreda möjligheterna att fastställa likvärdiga skyddsnormer inom hela EU⁵².

3.4. Insatser mot främlingsfientlighet och rasism

Europaparlamentet har vid ett flertal tillfällen uttryckt sin oro över främlingsfientlighet, rasistiska uttalanden och brott i EU:s medlemsstater. I årsrapporten för 2011 skriver EU:s byrå för grundläggande rättigheter följande: ”Tio av de tolv medlemsstater som har så uttömmande offentlig brottsstatistik över rasistiskt motiverade brott att de kan göra jämförelser, uppger att **anmälningarna av rasistiskt motiverade brott ökat**”⁵³ under perioden 2000–2009.

Med anledning av den oro som Europaparlamentet uttryckt upprepade kommissionen **att den är fast besluten att motverka alla former och yttringar av främlingsfientlighet och rasism**. Kommissionen erinrade om att offentliga myndigheter tydligt ska ta ställning mot och aktivt motverka sådana beteenden. Alla uttalanden som kopplar brott till en viss nationalitet stigmatiserar den gruppen om och bidrar till främlingsfientlighet, varför detta över oförenligt med de principer om mänsklig värdighet, jämlikhet och respekt för de grundläggande rättigheterna som ligger till grund för Europeiska unionen.

⁴⁹ Förslag till förordning om ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i civilrättsliga förfaranden, KOM(2011) 276, finns på: http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0276_F_SV_PROPOSITION_DE_REGLEMENT.pdf.

⁵⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF, EUT L 101, 15.4.2011, s. 1.

⁵¹ Förslag till direktiv om rätt till advokat i straffrättsliga förfaranden och rätt till kontakt med tredje part vid frihetsberövande, KOM(2011) 326, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0326:FIN:SV:PDF>.

⁵² Grönboken *Stärkande av det ömsesidiga förtroendet inom det europeiska rättsliga området – en grönbok om tillämpningen av EU:s straffrättsliga lagstiftning på frågor som rör frihetsberövande*, KOM(2011) 327, finns på: http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0327_F_SV_LIVRE_VERT.pdf.

⁵³ Årsrapporten för 2010 från Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, *Fundamental Rights: Challenges and achievements in 2010* [ej översatt till svenska], juni 2011, s. 127. Finns på: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2011/pub-annual-report-2011_en.htm

Kommissionen är fast besluten att säkerställa att nationell lagstiftning är förenlig med **EU:s förbud mot rasism och främlingsfientlighet**⁵⁴. I slutet av året hade 22 medlemsstater till kommissionen anmält nationell lagstiftning om kriminalisering av rasism och främlingsfientlighet. Kommissionen har inte fått besked om genomförandeåtgärder från Belgien, Estland, Grekland, Spanien eller Polen. *Kommissionen kommer under 2012 att gå igenom anmälningarna för att kontrollera att de nationella bestämmelserna är förenliga med EU-lagstiftningen. Dessa insatser ska kompletteras av en regelbunden dialog med medlemsstaterna om bevakning av organiserad spridning av rasistiska och främlingsfientliga budskap, t.ex. rasistiska webbplatser. Syftet är att stärka den gemensamma analysen och rapporteringen av sådana beteenden, i synnerhet när de är gränsöverskridande.*

Diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung är förbjuden enligt EU-lagstiftningen och kommissionen är fast besluten att se till att medlemsstaterna rättar sig efter detta. Talan mot fyra medlemsstater som inte efterkommit lagens krav avslutades, sedan länderna ändrat sina nationella lagstiftningar. Kommissionen fortsätter sina insatser i de förfaranden som pågår mot tre andra medlemsstater⁵⁵.

I kommissionens meddelande Europeisk agenda för integration av tredjelandsmedborgare bekräftades behovet av en positiv inställning till mångfald och likabehandling⁵⁶. Det behövs större insatser för att bekämpa diskriminering och för att öka invandrares kunskaper om EU:s och medlemsstaternas grundläggande värderingar.

Kommissionens meddelande om en *EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020*⁵⁷ innebär ett väsentligt framsteg för EU:s insatser för att **främja romernas sociala och ekonomiska integrering**. I ramen uppmanas medlemsstaterna att utarbeta eller se över sina nationella strategier för integrering av romer med hänsyn till de målsättningar EU fastställt i, och att lägga fram sina resultat för kommissionen i slutet av december 2011. Ramverket antogs av Europeiska rådet⁵⁸ och välkomnades av Europaparlamentet.

EU lämnade ekonomiskt stöd till det civila samhällets och medlemsstaternas insatser mot diskriminering, för jämställdhet och bättre tillgång till rättslig prövning i samband med rasistiska yttringar och rasistiska brott⁵⁹. Kommissionen stödde även det arbete som **EU:s byrå för grundläggande rättigheter** bedrivit för att samla in uppgifter om grundläggande

⁵⁴ Rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen, **EUT L 328**, 6.12.2008, s. 55.

⁵⁵ Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung, **EGT L 180**, 19.7.2000, s. 22. .

⁵⁶ Kommissionens meddelande *Europeisk agenda för integration av tredjelandsmedborgare*, **KOM(2011) 455** slutlig, finns på:
http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0455_F_SV_COMMUNICATION_DE_LA_COMM_ISSION.pdf.

⁵⁷ Kommissionens meddelande *En EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020*, **KOM(2011) 173** slutlig, finns på:
http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0173_F_SV_COMMUNICATION.pdf.

⁵⁸ Europeiska rådets slutsatser från mötet den 24 juni 2011,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/sv/ec/123083.pdf.

⁵⁹ Under 2011 finansierades över tjugo projekt som handlade om rasism och främlingsfientlighet eller som främjade mångfald och tolerans via programmet grundläggande rättigheter och medborgarskap som lämnade ekonomiskt bistånd med över 9,5 miljoner euro. Mer information om programmet finns på:
http://ec.europa.eu/justice/grants/programmes/fundamental-citizenship/index_en.htm. .

rättigheter, rasism och diskriminering i medlemsstaterna. Byrån offentliggjorde flera undersökningar och handböcker, bland annat om hur minnesplatser över förintelsen kan användas i undervisningen om mänskliga rättigheter, antisemitismen i EU, lagstiftningen mot diskriminering i Europa, diskriminering på flera grunder och skyddet av minoriteter i EU.

3.5. Att bidra till konkurrenskraften i EU

Stadgan har fungerat som vägvisare när EU utarbetat förslag för att främja tillväxten. Flera EU-åtgärder har utvärderats med avseende på **rätten till ett effektivt rättsmedel** (artikel 47 i stadgan). Vilken är viktig för envar men också för genomförandet av EU:s ekonomiska lagstiftning som bidrar till tillväxten. Ett effektivt rättsmedel möjliggör för företagen att åberopa de rättigheter EU-lagstiftningen ger dem samtidigt som de skyddas mot rättsstridiga åtgärder och godtycke från tillsynsmyndigheterna. Kommissionen har sett över ett antal EU-bestämmelser med tanke på rätten till ett effektivt rättsmedel, däribland ett förslag till lagstiftning om marknader för finansiella tjänster, marknadsmissbruk, insyn på finansmarknaderna, obligatorisk revision, yrkeskvalifikationer och alternativ tvistlösning i konsumentärenden.

Under 2011 hänvisade **EU-domstolen i domar** med anknytning till stadgan i en tredjedel av dessa domar till rätten till ett effektivt rättsmedel. Denna rättighet förutsätter att rättsväsendet är oberoende, opartiskt och välfungerande.

Näringsfriheten (artikel 16 i stadgan) är särskilt relevant för konkurrenskraften inom EU och kommissionen tog vederbörlig hänsyn till detta vid beredningen av ny lagstiftning om marknader för finansiella tjänster, försäkringsförmedling, kreditvärderingsinstitut och färdskrivare vid vägtransporter. Hänsyn togs även till näringsfriheten vid beredningen av den gemensamma europeiska köplagen som är avsedd att undanröja hinder som beror på skillnader i nationell avtalsrätt⁶⁰. EU-domstolen underströk vikten av näringsfrihet i de avgörande målen *Scarlet*⁶¹ och *Sabam*⁶². Domstolen ansåg att ett föreläggande som ålägger internetleverantörer eller värddatorer att införa ett filtreringssystem som ska förebygga intrång i immateriella rättigheter skulle kränka såväl operatörernas näringsfrihet som kundernas rätt till skydd av personuppgifter och deras frihet att ta emot och sprida uppgifter. I dessa domar framhålls vikten av att ta hänsyn till *samtliga* grundläggande rättigheter som berörs av en given åtgärd och att se till att den är förenlig med *alla* dessa rättigheter.

I flera av kommissionens förslag har särskild hänsyn tagits till rätten till egendom (artikel 17 i stadgan) och **skyddet av immateriella rättigheter**. Kommissionen lade fram ett meddelande om en inre marknad för immateriella rättigheter⁶³, där ett antal förslag nämndes däribland en eventuell översyn av EU-lagstiftningen om tillämpningen av immateriella rättigheter i synnerhet med avseende på intrång via internet. Kommissionen tillkännagav att en sådan översyn förutsätter att man prövar effekterna inte bara på rätten till egendom utan även på

⁶⁰ Förslag till en gemensam europeisk köplag, KOM(2011) 635 slutlig, finns på: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0635:FIN:SV:PDF>.

⁶¹ Domstolens dom av den 24 november 2011 i mål C-70/10, Scarlet mot SABAM.

⁶² Domstolens dom av den 16 februari 2012 i mål C-360/10, SABAM mot Netlog.

⁶³ Kommissionens meddelande *En inre marknad för immateriella rättigheter – Att genom att främja kreativitet och innovation skapa ekonomisk tillväxt, högkvalitativa arbetstillfällen och förstklassiga produkter och tjänster i Europa*, KOM(2011) 287 slutlig, finns på:

http://www.cc.cec/sg_vista/cgi-bin/repository/getdoc/COMM_PDF_COM_2011_0287_F_SV_COMMUNICATION.pdf.

rätten till skydd av privatlivet, skydd av personuppgifter, yttrandefriheten och informationsfriheten samt rätten till ett effektivt rättsmedel. Genom att betona de grundläggande rättigheterna redan när nya förslag bereds får man, såsom framhålls i strategin för tillämpningen av stadgan, in bidrag som berikar konsekvensbedömningen av översynen.

3.6. Förberedelserna av EU:s anslutning till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna

Kommissionen har vidtagit konkreta åtgärder för att efterkomma Lissabonfördragets krav på att EU ska ansluta sig till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Kommissionen har genomfört tekniska förhandlingar om anslutning med experter från medlemsstaterna, Europarådet och de nuvarande parterna till konventionen. Ett utkast till anslutningsavtal utarbetades i juni 2011 och behandlas för närvarande i rådet.

4. SLUTSATSER

Under 2011 vidtog EU ytterligare åtgärder för den konkreta tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna. Insatserna bidrog till att göra det lättare för allmänheten att utnyttja sina grundläggande rättigheter inom ramen för EU-rätten.

Det är särskilt viktigt med en rättsligt stabil struktur som bygger på rättsstatsprincipen och respekten för de grundläggande rättigheterna för att vinna allmänhetens, samarbetsparternas och investerarnas förtroende i ekonomiskt svåra tider. Kommissionen är övertygad om att alla EU-institutioner, medlemsstater och aktörer bör fortsätta samarbeta kring den praktiska tillämpningen av stadgan.